

Miljöförvaltningen	Dnr 2023-28167
Trafikkontoret	Dnr T2024-00699
Stadsbyggnadskontoret	Dnr 2024-06806
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning	Dnr EÅV 2024/76
Norra innerstadens stadsdelsförvaltning	Dnr NI 2024/130

Handläggare

Miljöförvaltningen, Viveca Jansson
Tel 08-508 281 91
Trafikkontoret, Anders Hedlund
Tel: 08-508 262 90
Stadsbyggnadskontoret, Per-Olof Svensson
Tel: 08-508 273 66
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning,
Isa Hellberg
Tel: 08-508 145 11
Norra innerstadens stadsdelsförvaltning,
Jessica Jerrås
Tel: 08-508 098 88

Till

Miljö-och hälsoskyddsnämnden
2024-06-11
Trafiknämnden
2024-06-13
Stadsbyggnadsnämnden
2024-06-13
Enskede Årsta Vantörs
stadsdelsnämnd
2024-06-13
Norra innerstadens stadsdelsnämnd
2024-06-13

Strategi för Stockholms utomhusbelysning

Rätt belysning, på rätt plats, vid rätt tillfälle

Förvaltningarnas förslag till beslut

- Godkänna förvaltningarnas förslag till strategi för Stockholms utomhusbelysning.
- Hemställa om att kommunfullmäktige fastställer strategi för Stockholms utomhusbelysning.

Sammanfattning

Kommunfullmäktige har i budget för 2023 gett miljö- och hälsoskyddsnämnden i uppdrag att i samarbete med kommunstyrelsen, trafiknämnden och stadsdelsnämnderna ta fram en strategi för stadens utomhusbelysning som ska innefatta energi-effektivisering, smart belysning vid rätt platser, biologisk mångfald, ljusföroreningar och trygghetsaspekten.

Strategin behandlar utomhusbelysning i förhållande till fokusområdena biologisk mångfald, energi- och resurs-effektivisering, ljusföroreningar, gestaltning och upplevd stadsbild samt trygghet och säkerhet.

Belysningsstrategin pekar på den hänsyn som bör tas till berörda fokusområden. Då det för olika platser och situationer kan vara

olika behov som är prioriterade behöver avvägningar mellan olika intressen samt kostnader för investering och underhåll göras. Därför är de olika åtgärderna rekommendationer där den valda lösningen måste förankras i respektive projekt.

Med ett gemensamt åtagande kan stadens förvaltningar och bolag tillsammans genomföra åtgärder så att stadens utomhusbelysning bidrar till energi- och resurseffektivisering, gestaltning och anpassning till stadsbild, trygghet och säkerhet, minskade ljusföroreningar samt minskad påverkan på biologisk mångfald.

Bakgrund

Kommunfullmäktige har i budget för 2023 gett miljö- och hälsoskyddsnämnden i uppdrag att i samarbete med kommunstyrelsen, trafiknämnden och stadsdelsnämnderna ta fram en strategi för stadens utomhusbelysning.

Strategin för Stockholms utomhusbelysning synliggör de aspekter som behöver beaktas vid utveckling av den utomhusbelysning som hanteras av stadens förvaltningar och bolag.

Strategin för Stockholms utomhusbelysning har tagits fram i förhållande till följande styrdokument och riktlinjer:

- Vision 2040
- Översiktsplan
- Miljöprogram
- Trygghetsprogram
- Handlingsplan för biologisk mångfald
- Klimathandlingsplan
- Stockholms byggnadsordning
- Vägledande riktlinjer för belysning i Stockholms stad

Syftet med strategin är att möjliggöra ett stadsövergripande och gemensamt arbetssätt för belysning i förhållande till biologisk mångfald, energi- och resurseffektivisering, gestaltning och anpassning till stadsbild, ljusföroreningar samt trygghet och säkerhet.

Att skapa en belysning som bidrar till dessa fem fokusområden kan vara en utmaning på grund av olika intressekonflikter, men genom smarta lösningar bedöms en god ljusmiljö som tar hänsyn till fokusområdena kunna nås. Här kan teknisk utveckling i kombination med situationsanpassade lösningar ge goda förutsättningar för att ta hänsyn till olika intressen på samma gång.

Ärendet

Strategin för Stockholms utomhusbelysning har utarbetats utifrån budgetuppdraget:

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen, trafiknämnden och stadsdelsnämnderna ta fram en strategi för stadens utomhusbelysning som ska innefatta energieffektivisering, smart belysning vid rätt platser, biologisk mångfald, ljusföroreningar och trygghetsaspekten.

Under projektets gång har stadsbyggnadskontoret involverats och fokusområdena gestaltning och upplevd stadsbild har lagts till.

Strategin förslår att staden i samband med uppgradering av befintlig belysning och vid nyanläggning av belysning bör ta hänsyn till nedanstående fem fokusområden:

Fokusområde	Strategiska mål och inriktningar
Ljusföroreningar	Stockholms stad ska aktivt arbeta för att minska ljusföroreningar. Det görs genom att bland annat anpassa och optimera funktionsljuset samt reglera ljus som inte bidrar till nödvändiga funktioner i staden.
Biologisk mångfald	Stockholms stad ska aktivt arbeta för att minska negativ påverkan från belysning i områden värdefulla för biologisk mångfald. Undvik belysning i områden med höga naturvärden och viktiga ekologiska funktioner. Utveckla belysningen för att minska negativ påverkan i övriga grönområden där det kan finnas behov av att stärka förutsättningarna för biologisk mångfald.
Energi- och resurseffektivisering	Staden ska aktivt arbeta med energieffektivisering genom att välja energieffektiva ljuskällor (t.ex. LED), endast belysa där det behövs och i den omfattning som behövs för stunden. Produkter och material ska väljas utifrån platsens förutsättningar och behov. Anläggningar ska byggas utifrån ett livscykelperspektiv för att bli resurseffektiva.
Gestaltning och anpassning till stadsbild	Stockholms stad ska aktivt arbeta med utomhusbelysning i gestaltning av bebyggelse och med anpassning till stadsbild och kulturmiljö. Belysningen ska bidra till identitet, karaktär och ökade upplevelsevärden. Enskilda platser sätts i ett större geografiskt sammanhang för att skapa en mer enhetlig belysning med balans mellan stadens alla skalor.
Trygghet och säkerhet	Stockholms stad ska aktivt arbeta för att tillämpa belysningslösningar som bidrar till ökad trygghet och säkerhet.

Genom avvägningar mellan dessa fem fokusområden kan intressekonflikter hanteras och platsanpassade lösningar tas fram för aktuellt område.

Strategin ska implementeras hos förvaltningar och bolag i Stockholms stad samt tillämpas i samband med alla typer av processer, planer och projekt som berör utomhusbelysning.

Ärendets beredning

Strategin för Stockholms utomhusbelysning har tagits fram av miljöförvaltningen, trafikkontoret, stadsledningskontoret, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning och Norra innerstadens stadsdelsförvaltningar samt stadsbyggnadskontoret.

Representanter från ytterligare förvaltningar och berörda bolag har deltagit i en workshop. Ideella föreningar har fått lämna synpunkter genom ett digitalt frågeformulär.

Strategin har remissbehandlats internt inom berörda förvaltningar, samtliga stadsdelsförvaltningar samt berörda bolag.

Inkomna synpunkter

Samtliga stadsdelsförvaltningar samt ett flertal förvaltningar och bolag har inkommit med synpunkter. Redaktionella synpunkter och förtydliganden har hanterats i strategidokumentet.

Ett flertal förvaltningar och bolag uttrycker att de välkomnar strategin och lyfter att det finns ett behov av detta dokument. Nedan listas de vanligast förekommande synpunkterna som förvaltningar och bolag lyft.

- Flera förvaltningar och bolag lyfter att det är positivt att strategin har ett helhetsperspektiv där flera viktiga fokusområden ska vägas mot varandra.
- Stockholms hem och trafikkontoret lyfter att det är positivt att livscykelperspektivet är belyst i strategin i syfte att bidra till val av material för bättre hållbarhet, återanvändning och cirkularitet.
- Några stadsdelsförvaltningar lyfter att det är otydligt hur ansvarsförhållandet ser ut för belysningsanläggningar vid exempelvis utegym, lekplatser och mindre bollplaner.
- Stockholm Vatten och Avfall lyfter behovet av att förtydliga ansvarsfördelningen för belysning vid återvinningscentraler.
- Trafikkontoret m.fl. lyfter att nya tekniska belysningslösningar kan innebära ökade kostnader. Ökade investerings- och driftskostnader behöver vägas mot nyttan med åtgärderna utifrån fokusområdena i strategin. Det är viktigt att kostnader för underhåll utreds redan i planeringsskedet. Detta för att kunna säkerställa att framtida belysningsanläggningar blir mer ekonomiska att underhålla.

Förvaltningarnas synpunkter och förslag

Belysningsstrategin pekar på den hänsyn som bör tas till utpekade fokusområden. Då det för olika platser och situationer kan vara olika behov som är prioriterade behöver avvägningar mellan de olika fokusområdena göras. Avvägningar behöver också göras mellan kostnader för investering, underhåll och nyttor. Därför är de olika åtgärderna rekommendationer där den valda lösningen måste förankras i respektive projekt.

Idag ansvarar trafiknämnden för belysning på gator, vägar och torg samt parkvägar medan stadsdelsnämnderna ansvarar för belysning i parker och grönområden. Ansvaret är både tekniskt och ekonomiskt.

Stadsdelsnämndernas reglemente uppdaterades 2022 och enligt detta ska trafiknämnden ombesörja belysning även i parker och grönområden. Trafiknämndens reglemente har dock inte uppdaterats med samma ansvarsfördelning vilket gör att ansvaret är otydligt.

Förvaltningarna bedömer att det mest effektiva sättet att förvalta stadens offentliga belysning, både tekniskt och ekonomiskt, är att överföra ansvaret för all fast installerad belysning på allmän plats till trafiknämnden. Exempel på belysningsanläggningar som skulle överföras till trafiknämnden är utegym, lekplatser och mindre bollplaner. I samband med detta behöver de medel som krävs för att uppfylla det utökade ansvaret överföras från stadsdelsnämnderna till trafiknämnden. Inför en sådan överföring behöver dessutom både en inventering av anläggningarna och relativt omfattande omkopplingsarbeten genomföras. För att överföringen ska kunna verkställas behöver trafikkontoret tilldelas medel även för dessa förberedande arbeten.

Med ett gemensamt åtagande kan stadens förvaltningar och bolag tillsammans genomföra åtgärder så att stadens utomhusbelysning bidrar till energi- och resurseffektivisering, gestaltning och anpassning till stadsbild, trygghet och säkerhet, minskade ljusföroreningar samt minskad påverkan på biologisk mångfald.

Anna Hadenius
Förvaltningschef
Miljöförvaltningen

Gunilla Glantz
Trafikdirektör
Trafikkontoret

Jesper Ackinger
Stadsdelsdirektör
Norra innerstadens
stadsdelsförvaltning

Anders Carstorp
Stadsdelsdirektör
Enskede-Årsta-Vantörs
stadsdelsförvaltning

Amanda Horwitz
Stadsbyggnadsdirektör
Stadsbyggnadskontoret

Bilagor

1. Strategi för Stockholms utomhusbelysning